Ο ΠΑΛΗΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο ΡΑΜΠΑΓΑΣ

Ἡ Ἀθηναϊκὴ ζωὴ πρὸ 45 ἐτῶν. Τὸ πνεῦμα τοῦ Κλεάνθη Τριανταφύλλου. Ἕνα γεῦμα Γεωργίου τοῦ Α'. Τὸ κεφάλι τοῦ κακούργου Πετμεζᾶ. Ρεκλάμα... μαίας. «Κάτω τὰ ψώνια!..» Καὶ λίγος πατριωτισμός. Ἡ καυχησιολογίες τοῦ Ραζὲπ Πασσᾶ. Τὸ ἐπίγραμμα τῆς Καρμανιόλας. Θεατρικὴ κίνησις κλπ κλπ.

Τὸ ξεφύλλισμα τῶν παλιῶν ἐφημερίδων φέρνει στὴν ἐπιφάνεια πράγματα λησμονημένα, ἀλλὰ καμμιὰ φορὰ ἐκτάκτως ἐνδιαφέροντα. Ἰδοὺ π. χ. ὁ «Ραμπαγᾶς» τοῦ 1882 μὲ τὰ ἐξυπνότατα «Πίφ-Πάφ» του, ποὺ τἀγραφε ὁ περίφημος δημοκράτης Κλεάνθης Τριανταφύλλου.

Εἶνε φθινόπωρο τοῦ 1882. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α' βρίσκεται στὴν Εὐρώπη, καὶ ὁ «Ραμπαγᾶς» γράφει:

«...*Γεῦμα πολυτελέστατον ἔδωκεν ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ἐν τῷ Ζωολογικῷ Κήπῳ τοῦ Λονδίνου (παράδοξος ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἑστιατορίου!) στὸν περίγκηπα καὶ τὴν πριγκηπέσσαν τῆς Οὐαλλίας μὲ τ' ἄλλο του συγγενολόγι, ἀνῆκον εἰς ἐστεμμένους καὶ μὴ ἐστεμμένους στομάχους... Εἰς τὸ γεῦμα τοῦτο παρετέθησαν καραβάκια ἀπὸ ἀστακούς, μὲ πληρώματα ἀπὸ καρκίνους! Τ' ἀκοῦς κουμπάρε Ροῦφο;... Τόσο δ' εὐχαριστήθη ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς θέας τοῦ καλιγεύστου τούτου στόλου, ὥστε διέταξε νὰ τὸν στείλουν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Βισβάδεν, ὅπου, φαίνεται, θὰ γίνουν αἱ δοκιμαὶ τῶν πλοίων τοῦ νέου τούτου συστήματος, τὰ ὁποῖα ἴσως μᾶς τὰ φέρῃ κατόπιν ἐδῶ, ὡς συνβενὶρ τοῦ ταξειδίου του!.. Εὐφυέστερον δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ παραστήσῃ κανεὶς πόσον εἰμεθα ὅλῳ θυμὸς καὶ φοβέρα πάντοτε, σὰν ἀστακοί, ἀλλὰ καὶ πόσον καρκινοβατοῦμεν!*»

Στὴν πρώτη σελίδα τοῦ «Ραμπαγᾶ» ἐδημοσιεύετο πάντοτε ἕνα σατυρικὸ ἢ καὶ πατριωτικοπολιτικὸ ποίημα τοῦ Κλεάνθη, ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ γεγονὸς τῆς ἑβδομάδος. Ἰδοὺ τώρα καὶ μιὰ εἴδηση σχετικὴ μὲ τὸ πρωτοσέλιδο αὐτὸ τραγοῦδι:

«**Εἴδησις εἰς τοὺς ἀντάμηδες**: *Ἐνθυμεῖσθε τὴν Ἀϊντὲ στὸ «Ἄντρο τῶν Νυμφῶν»; Μπαρμπουνάρα μου!.. καὶ τὰ μπράτσα της, ἄ! καλαματιανό μου καρπούζι! ὤ! ὤ! ὤ! Λοιπὸν ὁ Ραμπαγᾶς θὰ σᾶς ἔχῃ τὴν Κυριακὴ τραγούδι ἐπάνω στὸ τραγούδι της τὸ Ἑβραϊκό, γιὰ νὰ τραγουδῆτε, ἀφοῦ ὅλοι ξέρετε τὸ σκοπό του καὶ δι' ἐνθύμησιν τῆς Ἀϊντέ, ἄειντε ντέέέέ!!!..*»

***

Ὁ «Ραμπαγᾶς» δὲν ἐδημοσίευε εἰκόνες. Ἐν τούτοις στὸ 403 φύλλο κάνει ἐξαίρεση δημοσιεύοντας ἕνα κεφάλι, καὶ πλάγι τὴν ἀκόλουθη τρομερὴ ἐπεξήγηση:

«*Ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀποκεφαλισθένος τελευταῖον ἐν Πάτραις φοβεροῦ κακούργου Πετράλδου ἢ Πετμεζᾶ. Μολονότι οὔτε ζωγραφιστὸν δὲν ἠθέλαμεν νὰ ἔχωμεν τὸ μοῦτρο του εἰς τὸν «Ραμπαγᾶν», τὸ δημοσιεύομεν μήπως τυχὸν εἴνε μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν μας κανεὶς ὀπαδὸς τοῦ Λαβατὲρ καὶ τοῦ Γκάλ, φυσιογνωμολόγος, κρανιοσκόπος καὶ κρανιολόγος, διὰ νὰ μᾶς στείλῃ μελέτην ἐπὶ τῆς ἀπαισίας ταύτης μορφῆς. Δι' αὐτὸν ἡ λαιμητόμος ἦτο ἔνδοξος θάνατος. Ἔπρεπε ν' ἀλειφθῇ μὲ πετρέλαιον ἀπὸ κανένα Τουρκουνεμάδαν καὶ νὰ καῇ ὡς ποντικός, ἐκεῖ ὅπου ἠθέλησε νὰ βάλῃ φωτιὰ μὲ τὸ πετρέλαιον, εἰς τὴν ὡραίαν καὶ ἀγαπητὴν δημοκράτιδα πόλιν τῶν Πατρῶν*».

***

Ἰδοὺ τώρα καὶ μία Ραμπαγαδικὴ ρεκλάμα:

«*Ἐκ Βιέννης, φέρουσα πτυχίον ἄριστα, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἐπιστήμων μαῖα, λαμπρὸν προσδοκῶσα μέλλον, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς ταχύτητος μεθ' ἧς ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως πυκνοῦται καὶ ἁπλοῦται, βλέπομεν πόσον ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ δουλεύοντες τῷ Θείῳ ῥήματι «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» τοκετοί.*

»Τὴν ἀρίστην ταύτην μαίαν, ὀνόματι Ἀγγελικὴν Παπαδοπούλου, συνισταῦμεν μετὰ θερμότητος νεονυμφικῆς εἰς ὅλους τοὺς νεονύμφους, τοὺς ἀναμένοντας μετὰ παλμῶν στοργῆς τὰ πρῶτα οὐά! οὐά! τοῦ πρωτοτόκου των. Κάθηται εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας. Εἶνε καὶ τοῦτο μετὰ τοῦ Ἀγγελικοῦ αὐτῆς ὀνόματος, καλὸς οἰωνὸς διὰ τὰς Θελούσας νὰ ἐλευθεροῦν αἰσίως μὲ τὸν Ἅη Δευθέρη, ἀπὸ τὸν ἐννεάμηνον μουσαφίρην των. Ζητεῖτε την, ζητεῖτε την αἱ ἐν γαστρὶ φέρουσαι τὸ μέλλον τοῦ Ἔθνους!»

***

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη συνέβη ἕνα περίεργο ἐπεισόδιο: Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, σ' ἕναν περίπατό του, ἀπάντησε σὸ δρόμο ἕνα στρατιώτη φορτωμένον μὲ τεράστιο καλάθι μὲ ψώνια γιὰ τὸ σπίτι τοῦ. Ἀξιωματικοῦ του. Ὁ Βασιλεὺς ἐσταμάτησε τὸ στρατιώτη, καὶ ἀγανακτισμένος τὸν ἐβοήθησε νὰ τὰ κουβαλήσῃ ὡς τὸ σπίτι!

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ ἐφημερίδες διετυμπάνισαν τὸ γεγονός, καὶ ὁ ἀντίκτυπος βρίσκεται ἀκόμη καὶ στὸ δημοκρατικὸ «Ραμπαγᾶ»:

«*Κάτω τὰ ψώνια!—Ἰδοὺ τὸ ὡραῖον σύνθημα τῆς ἡμερησίας καὶ νυκτερινῆς διαρκοῦς διαταγῆς τοῦ Φρουραρχείου μας, διατάξαντος εὐτυχῶς ὅπως οὐδεὶς στρατιώτης τοῦ λοιποῦ φαίνεται εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς τριόδους ἐκτελῶν χρέη δούλου τοῦ σπιτιοῦ, καθ' ἡμέρας ἐξηυτελισμένης καὶ ἀναξιοπρεποῦς ὀρδινάντζας, συνηθίζοντα τὸν στρατιώτην εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τ' ἀφεντικό κι' ὄχι τὴν ἀφέντρα Πατρίδα... Ὅσο βασιλικὸν κι' ἂν εἶνε αὐτὸ τὸ μέτρον, ἡμεῖς δὲν τὸ μετροῦμεν μὲ τὴν δημοκρατικὴν πήχην κλπ.*»

***

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν τότε Ἑλληνοτουρκικῶν συρράξεων ὁ «Ραμπαγᾶς» ἔγραφε τ' ἀκόλουθα:

«*Ὁ Ραζὲπ Πασσᾶς, ὁ Διοικητὴς τοῦ κατὰ τὰ σύνορα Τουρκικοῦ στρατοῦ, τόσον ἦτο βέβαιος περὶ τῆς νίκης καὶ τῆς καταλήψεως ὁλοκλήρου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὥστε εἶχε παραγγείλει νὰ τοῦ νοικιάσουν 12 δωμάτια ἐνταῦθα εἰς τὸ «Ξενοδοχεῖον τῆς Γαλλίας» δι' ἑαυτὸν καὶ τὰ χαρέμια του.*

»*Δὲν μᾶς τὰ στέλλει νὰ τὸν περιμένουν;...*»

***

Κατὰ τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1882 ἡ ἔντασις τῆς ληστείας εἶχε ἀναγκάσει τὴν Κυβέρνησι Κουμουνδούρου νὰ μεταχειρισθῇ αὐστηρὰ μέτρα. Ἕνα πολεμικὸ πλοῖο, φορτωμένο μὲ τὴ λαιμητόμο, τοὺς δημίους, τὴ στρατιωτικὴ δύναμι καὶ τοὺς σὲ θάνατο καταδικασμένους κακούργους, ἔκανε περιοδεία, καὶ ἡ καρατομήσεις ἐγίνοντο στοὺς τόπους ὅπου εἶχαν διαπραχθεῖ τὰ ἐγκλήματα. Καὶ ὁ «Ραμπαγᾶς» ἐδημοσίευε τὸ ἀκόλουθο συμβολικὸ ποίημα στὴν πρώτη σελίδα, γιὰ τὸ ὁποῖον καὶ καταδιώχτηκε:

«*!!! ΚΑΡΜΑΝΙΟΛΑ !!!*»

Ἡ Καρμανιόλα βγῆκε στὸ σεργιάνι
Μ' ἀντιβασιλικὴ διαταγή.
Μ' αἷμα φονιάδων βάφεται ἡ γῆ...
Μὰ στὸν τορβᾶ ποὺ τὰ κεφάλια βάνει
Λείπουν τρανὰ ποὺ θέλουνε σφαγή...
Μὰ τ' ἅγιο κεφάλι τοῦ Ἅη Γιάννη!..

***

Ὁ «Ραμπαγᾶς» ἐδημοσίευε καὶ θεατρικὲς κριτικὲς ἀρκετὰ ἐξυπνες. Ἰδοὺ μιά, ποὺ μᾶς δείχνει πῶς διασκέδαζαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ 45 ἐτῶν.

«*Λαμπρὰ διεσκέδασε προχθὲς τὴν νύκτα εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τὸ ἐκεῖ μεταβὰν νοῆμον κοινὸν τῆς πρωτευούσης. Τὸ πρόγραμμα ἦτο ποικιλώτατον. Ἤρχισε ἀπὸ τὴν Δημιουργίαν καὶ ἔφερε τὸν Ἀδὰμ μὲ τὴν Ἀδάμαν νὰ ἐπὶ σκηνῆς, ντυμένους ἐκεῖνον μὲ φουστανέλλες, ἐκείνην μὲ κοντὰ - κοντὰ φουστανάκια!.. Ἔπειτα, μετὰ μικρὸν διάλειμμα, ἔγινε, δι' ἄλλης εἰκόνος, ὁ φόνος τοῦ Ἄβελ ὑπὸ τοῦ Κάϊν, καθ' ὃν οὐδεὶς ἐφάνη ἀστυνομικὸς κλητήρ. Τί κάμνουν λοιπὸν τὰ ὄργανα τοῦ κ. Κοσσονάκου (τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας), ἀφοῦ ἐνώπιον τόσου πλήθους διαπράττονται τοιαῦτα κακουργήματα*

«*—Διάβολε! ἀνεφώνησεν εἷς ἀνυπόμονος, ἂς περάσουν τουλάχιστο γρήγορα στὸν Κατακλυσμό!*

»*Ἀλλ' ὁ Κατακλυσμὸς ἐπεφυλάσσετο διὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἄλλας... ἀξιοποίνους πράξεις, γίνεται—εὐτυχῶς!—διάλειμμα... Ἔπειτα ὁ νοίγει ἡ σκηνὴ καὶ ὄπισθεν ἑνὸς μεγάλου Καραγκιοζ - μπερντὲ ἐμφανίζονται ἄνδρῶν καὶ γυναικῶν καραγκιόζικαι σκιαί (ἤτοι τότε τῆς μόδας ἡ λεγόμενες «Κινέζικες σκιές»), ἡ ὁποῖες ἀρχίζουν νὰ παριστάνουν παντομιμικῶς. Τὸ πλῆθος τὰς ὑποδέχεται μὲ γέλια... φούρκας, καὶ ἀκοῦς νὰ λέγουν: —«Μωρὲ γι' ποιοὺς μᾶς πῆραν αὐτοὶ οἱ τσαρλατάνοι;»*

—«Μαξιλαριὲς ποὺ τοὺς λείπουν!

»*Ἡ φράσις αὐτὴ ἦτο τὸ σύνθημα:*

»*Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς τὸ νοῆμον κοινὸν δίδει ἔκτακτον πτῆσιν μαξιλαριῶν, ἠλεκτρικὴν ἀληθῶς πτῆσιν, καθ' ἣν ἔλεγες ὅτι τὰ μαξιλάρια εἶχον συναίσθησιν τοῦ ρόλου των, διότι περιεστρέφοντο εἰς τὸν ἀέρα, ὡς ἄριστοι βαλσισταί, ἐπτεροζυγίζοντο ὡς γεράκια ἕτοιμα νὰ χυθοῦν κατὰ ὀρνίθων, καὶ μπάπ! μπούπ! ἄφατο παρῆγον δοῦπον πίπτοντα ἐπὶ τοῦ Καραγκιοζ - μπερντέ, ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας ἢ καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν θεατῶν. Ὅλοι ἔκλαιον γιὰ τὴ μιάμιση δραχμὴ ποὺ δώσαν γιὰ εἰσιτήριο καὶ τραγουδοῦσαν:*

«*Ἄντλε, κανακάρισσα, ἀντλο μιαμισήμου*
Τέτοια φουρτούνα σοῦπρεπε κηδείας [πισήμου,
Κλάψε την, μαύρη τσέπη μου ποὺ μ[νεις ὀρφανή,
Ὀρφανὴ ἀδειανὴ—Καὶ πανὶ μὲ πανί!